

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. oktobra 1895.

Leto XXV.

Požar v Rimu.

(Legenda iz 9. stoletja; zložil Angelar Zdénčan.)

Žari se, glej, nebo krvavo,
 Žari nad Romo sedmoglavo!
 Li to je svit jutranje zore,
 Li solnca, ki poljublja gore?
 Ni solnca žar, to svit ni zarje,
 No v Rimu grozovit požar je.
 Povsod se krik in vik razlega,
 Po mestu ljudstvo plašno bega.
 Tu v plam vodé noseč gasijo,
 Tam spet k Bogu ihtech klečijo.
 „Oj, reši mesto, sveti Peter!“ —
 A dalje širi ogenj veter.
 Brezupno, čuj, ljudij vrvenje,
 Na pomoč klice in ihtenje!
 Tu vrli sin na krepke rame
 Z goreče hiše otca vzame.

Tam mati jadna roke vije,
 Propast, obup z očij ji sije.
 Pred njo otrok ožgan na cesti
 V neznosni vije se boleti.
 Sred svečnikov na prestoli
 Pa papež Lev prisrčno moli:
 „Gospod, obvaruj ljudstvo zvesto,
 Otmì in ščiti sveto mesto!“
 A plamen vžiga dalje vedno,
 Gorjé, gorjé ti, mesto bedno!
 Že cerkvi Petra plam se bliža,
 Tedaj pa ogenj Lev prekriža.
 V trenutji tem požar pojenja,
 In konec je strahu, ihtenja.
 A rimski ljud hvaležen peva:
 „Ohrani, Bog, rešnika Leva!“

Lovčeva smrt.

(Povest. Spisal St. p. l. Orlovič.)

Jesenskega večera se je zbralo v vaški krčmi pri »Zlatorogu« več gostov, iz večine domačih lovcev. Pripovedovali so si dnevne dogodke z lova. Najglasnejši med njimi je bil stari lovec Jošt; vsi so ga pazno poslušali, kajti bil je prvič najpriletnejši lovec v okraju, a drugič je znal mično in prav po lovsko zapletati resnico z neresnico, kakor bi čital z dlani. Baš je končal pripovedko, kako se je boril sam samcat z medvedom, ko vstopi grajski lovec Evstahij.

»Dober večer, Evstahij; ná, pij, kaj je novega v gradu?« nagovori ga Jošt prvi.

»Posebno novega ni nič, le to vem, kje bi se dalo nekaj zaslužiti.« Radovedno se primaknejo vsi lovci k Evstahiju.

»Zaslužka se pač nobeden ne brani, posebno jaz ne, ki pogledam rad kozarcu v dno«, oglasi se zopet Jošt.

»Vsi veste«, nadaljuje Evstahij, »kako škodo napravlja grajščaku tatinski lovec Lipe, kateremu navadno pravijo »krvavi« Lipe, ker pomori vedno največ živalij. Radi tega in še drugih zločinov je razpisano za njegovo živo ali mrtvo glavo petdeset zlatov.«

»Petdeset zlatov!« vskliknejo zamolklo poslušalci.

»Da, petdeset; ali ni dosti? Lovci, potrudite se, dokler je čas.«

»Jaz ga dobim v pesti, ako nikdo ne, ker vem, kje se skriva«, začne Jošt, »te prilike sem že izdavná pričakoval, da naplačam krvavega Lipeta za neko razžaljenje. Nikoli mu tega ne pozabim. Pripovedoval sem v lovski družbi, v katero se je zamešal tudi ta lopov, kako srečen mi je bil lov na divje gosi. Stal sem namreč jesenskega jutra na visoki gori, kar zagaga nad menoj jata divjih gosij; letela je v trikotniku na višek. Ne bodi len, zgrabim dobro nabito puško in pomerim v desno vrsto. »Bum!« razlegne se po gorah in pade mi pet gosij pred noge. To sem jim pripovedoval; vsi so se čudili in mi pritrjevali, ker so poznali mirno roko in ravno oko, le ta zlobnež je pripomnil: »Bežite, bežite! Dobro poznam Jošta, vé o puški ravno toliko, kakor žaba o orehu.« Koga ne bi to razžalilo in razjarilo? A le čakaj, zlobnež, jutri ti pokažem, koliko vem o puški, jutri spoznaš mojo mirno roko in ravno oko. Vidva pojmeta z menoj, polovica nagrade ostane vama. Dečka, kaj pravita?« Rekši se obrne proti dvema mladima lovcema. Na prvo besedo mu obljubita svojo pomoč.

»Krčmar, prinesi vina za vse«, zakliče Jošt, »jutri zaslužim petdeset zlatnikov. Lovci, jutri pridite zopet semkaj, da se pogostimo, petdeset zlatnikov, to ni malo!«

»Veš kaj bi ti svetoval, Jošt? Prepusti to drugim mlajšim, ti si že prestar za tako gonjo, pa tudi ne spodobi se to za-te, starega moža«, reče krčmar, postavivši na mizo polno steklenko.

»Kaj? Pazi se jeze starega lovca! Ali ne veš: star lovec velja za deset mladih!« seže mu Jošt nevoljno v besedo. »Pijta, dečka, napijta se poguma. Zgodaj se napravimo na pot; ne, nikoli ne odpustim krvavemu Lipetu, temu lupežu. Jutri, lovci!« Jošta je spravilo rujno vince skoro v najboljšo voljo. Kakor le ob izrednih prilikah, vzel je kozarec v roko in se postavil na sredo sobe. Tu je zapel svojo najljubšo pesen in se mrdal primerno vsebini:

V kozarčku vrtijo besneče
Duhovi se vinski okrog,
Da peni se vince rudeče,
Da iskre leté jim od nog.

Z očesom pogledam prijaznim
Kozarček do roba nalit,
Potem ga veselo izpraznim,
Da rosa zalije mi vid.

Nebesom dobrotnim v zahvalo
Na višek obračam oko:
Kako bi živeti se dalo,
Ko kaplje bi te ne biló?

»Dobro, vrlo!« zakličejo mu h koncu lovci. Veselja ni bilo ne konca, ne kraja. Nagledati se niso mogli šaljivega Jošta, ki jim je še mnogokaj smešnega povedal in pokazal. Pozno v noč so se vračali domov. —

Na vse zgodaj so lezli naslednje jutro trije lovci v gore. Gosta megla, da bi jo lahko ščipal, prepregala je vso pokrajino. Precej časa že hodijo po dokaj strmeh potih; slednjič pokaže Jošt svojima spremljevalcema ono zatišje, kjer bi utegnil biti krvavi Lipe. Dá jima potrebna povelja, kako naj čakata tatinskega lovca, kaj naj storita, če ga ugledata itd. Sam pa koraka dalje z napeto puško. Mrazilo ga je po vsem telesu. Kdo vé, ali iz strahu za lastno življenje, ali zato, ker je bilo res mrzlo. »Človeka ustreliti«, tudi s to mislijo se ni mogel udomačiti. Noge so mu čimdalje težje, dvom in odvračajoče misli ga trapijo. »Človek je le človek, ustvarjen po božji podobi, kakor ti.« Jel se je kesati, najrajši bi se vrnil. Ali kaj porekó tovariši? Pobožne misli so se mu vsiljevale najbolj. Zamišljen koraka dalje. Hipoma počí strel. Vzgane se. Kdo je ustrelil? Obstoji na ozki stezi in posluša. Okameni, ko razloči peketanje divjih kozlov. »Cela čreda jih je in nekdo jih podi baš proti meni. Morda krvavi Lipe!« Pogleda okrog sebe. Na levo in desno globok prepad, pred njim in za njim ozka in strma steza. »Kozli se pridrvijo in me pahnejo v prepad«, ta misel ga tako vzburi, da odhiti v najhitrejšem teku nazaj. Preplašen obstane na strmi skali in se ozre, v tem počita dve puški.

»Moj Bog«, vzdahne in pade po skali. Skoro prihitita oba lovca. Kako se prestrašita, zapazivši Jošta mrtvega pred seboj. O nesrečne pomote! Nekdo je bežal, in mislila sta, da je krvavi Lipe.

Tisti večer je prihitelo posebno dosti gostov v krčmo pri »Zlatorogu«. Pijača jim ni dišala, mrko so zrl pred-se. Tiho in mirno je bilo, govorili so malo, saj ni bilo med njimi dobrovoljnega in glasnega Jošta.

»Kdo bi si mislil? Včeraj nas je tako vabil, mi smo prišli, a njega ni!« vzdihne prvi lovec.

»Bil je dobra duša. Molitve in cerkve se ni ogibal; res, včasih je malo več pil, a ni počenjal nič nedostojnega. Veselega hlapca ima Bog rad. Da bi le res bilo! Bog mu daj dobro!« pristavi drugi

»Morebiti se je še pred smrtjo premislil in s popolnim kesom izbrisal svoje maščevalne misli. Upajmo najboljše«, spopolni še tretji. — Tudi krvavemu Lipetu ni ostala neznana Joštova smrt in ga je močno pretresla, ker od tistega časa niso nič več slišali ljudje o njem. Pravili so, da je pobegnil na Turško.

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

IX.

Maksimilijan I.

Leta 1490. je bival Maksimilijan v Inomostu na Tirolskem pri strijcu nadvojvodi Sigismundu, ki ga je odločil za svojega naslednika. Velikonočni ponedeljek je šel z nekaterimi lovci in služabniki na lov. Večkrat je bil že drzni vitez v veliki nevarnosti, mnogokrat se mu je nasproti valilo kamenje, ali bi ga bili skoraj podsuli plazovi, toda vselej se je srečno vrnil z lova. Isti dan pa je prišel v tako nevarnost, da se je le čudežno rešil.

Svoje spremstvo pusti Maksimilijan v dolini in se napoti sam s samostrelom na rami in opiraje se na gorjačo na strmi hrib. Dolgo že hodi. Kar ugleda majhno dolinico in notri četo divjih koz. Pa tudi divja koza, ki je bila na straži, začuti ga takoj, stegne vrat, dá znamenje drugim živalim in v silnem teku se spusti čreda čez pečine naravnost proti Maksimilijanu. Se nekaj skokov naj bi bile naredile živali in dohitele bi bile drznega lovca in ga pahnile v silen prepad. Maksimilijan spozna nevarnost, ozre se okolu sebe in z junaško srčnostjo preskoči prepad. Pred divjimi kozami je varen, toda s kraja, kamor je stopil, ne more nikamor več. Zašel je na takozvano »Martinovo steno«, ki je pred goro Solstein. Nazaj črez prepad ne more skočiti, ker je oni kraj višji, kakor svet, kjer stoji. Prvikrat v svojem življenju strepeta Maksimilijan. Zatrobi na lovski rog, pa samo odmev iz prepada mu doni na ušesa. Sedaj povzdigne roki in srčno prosi Božje pomoči. Ko se ozre zopet v dolino, prikaže se mu čudovit prizor. Ljudje sicer niso čuli njegovega lovskega rogu, a opazili so, da je na Martinovi steni lovec, da je ta nesrečni lovec — Maksimilijan. Kakor blisk se je raznesla novica po okolici in ljudstvo je hitelo pod hrib. Sedaj začuje Maksimilijan tožen glas zvona sem od Zirlske cerkve. Duhovnik v belem koretlju nese sv. mon-

štranico. Ljudstvo poklekne. Duhovnik blagoslovi nesrečnega lovca. Maksimilijan sklene roki in se izroči Bogu v varstvo. Ljudstvo pa moli za njegovo rešitev.

Zmračilo se je. Maksimilijan ni smel zatisniti očíj, ker zdrčal bi bil v grozovit prepad. Čujoč počaka družega dné. Pri sebi je imel košček kruha in nekaj sira. Kmalu je to povžil in bati se je moral tudi lakote. Drugi dan in drugo noč je bil še na Martinovi steni. Duhovniki in pobožno ljudstvo po Tirolskem so klečali po cerkvah in molili za kneza; pred Martinovo steno pa je bila množica zvestih podložnikov, ki se niso hoteli ločiti od ljubljenega vladarja.

Tretje jutro se približa. Maksimilijan truden pogleda na ljube mu plninske snežnike; zdi se mu, da jemlje za zmiraj slovo od njih. Oslabljen se ozre še jedenkrat po dragi mu Tirolski in po zvestih njenih prebivalcih; zdi se mu tudi, da jih vidi zadnjikrat. Silna utrujenost se ga poloti, že hoče zatisniti oči. Tedaj pa začuje zraven sebe glas:

»Kaj pa delate tukaj, milostljivi gospod?«

»Smrti čakam«, odgovori že na pol nezavestni Maksimilijan.

»Primité se me; z božjo pomočjo vas bom rešil!« nagovarja ga dalje neznanec. Maksimilijan odpre trudne oči in zagleda lovca poleg sebe. Misel, da mu je še mogoče rešiti se, prešine vladarja, trdno se prime svojega rešitelja, ki ga varno pelje do mesta, kjer je bil prepad ožji in je štrleča skala delala skoraj most mej obema stenama. Kmalu pripelje lovec onemoglega Maksimilijana mej množico, ki mu roke poljubuje in na kolenih hvali Boga za njegovo rešitev. Mej tem pa zgine lovec-rešitelj. Ljudstvo je menilo, da je prav angelj iz neba rešil vladarja, a Božja previdnost je poslala Maksimilijanu le vrlega lovca v pomoč. Vladar je zanj zvedel in ga iz hvaležnosti povzdignil v plemeniti stan.

Iz naše vasi.

(Piše Janko Barlé.)

XXVI.

Glo je bilo živo na polju. Kaj ne bi, trebalo je spraviti poljske pridelke domov. Dnevi so postajali krajši, zjutraj se je po dolini vlačila gosta megla in tudi v zraku ni bilo več one neznosne soparice, kakoršna je bila popreje. Njive so se rumenile, dozorelo je vse. Travniki so bili že pokošeni, saj so ljudje hiteli, da spravijo mehko otavo čim preje domov. Znan je pregovor: »Kdor po Mali maši kosi, za pečjo suši.« Ej, zato je pa bilo paše. Travniki so bili polni pastirjev in živine. Ozvanjalo se je veselo pokanje z biči, ognji so goreli in pekel se je krompir, da je bilo veselje, a našel se je tudi še vedno kakov zakasneli debeljačin (koruzin) štok. Večkrat se je oglasila pa tudi pesem, a veselo ukanje je oznanjevalo daleč na okrog plodno jesen.

Sosedovi so kopali krompir. Malo dalje so se brusili srpovi, kateri so peli latastemu prosu smrtno pesem. Pri nas smo pa debeljačo lamali.

Hencajte, dobro je vzrasla. Bili smo, kakor v malem gojzdiču, a štroki so bili, kakor da bi jih ometal, po dva, po trije na jednom stebelu in kaki! Pokalo je, ko smo jih trgali, kot da je vojska. Vendar delo je dobro napredovalo. Obilo nas je bilo in drug je z drugim tekmoval, kdo bode več storil. Nu in delo samo baš ni težko. Kmalu so ležali štroki v velikih kupih po jarkih. Stebelca debeljačina so stala sama in tudi ta ne dolgo. S srpom so jih porezali in zložili na kupe. Mi otročaji sicer nismo mogli pri tem delu pomagati, pač smo se pa mučili z bučami, katere so tako obrodile, da jim še celo naši pujski niso mogli kaj, dasi so se celo poletje z njimi gostili. Bilo je veliko šale s tistimi bučami! Rozgovina se je zelo razrasla, tako da večkrat nismo mogli buče odtrgati. Večkrat smo bučo vlekli, kot da je privezana, najedenkrat je rozgovina poknila, a mi cmok na tla, buča pa tudi. Bila je pa ta razlika, mi smo ležali, kakor smo bili dolgi in široki na onem mestu, buča se je pa dalje odkotrljala. Kaj hočete, buča je bila okrogla, mi pa ne.

Bilo je dosti veselja tamkaj na njivi, nu, še večje veselje nas je čakalo pa doma, saj je imelo biti zvečer ličkanje. Stroke in buče smo speljali domov, debeljačnico smo pa postavili na njivi kvišku na kupe, naj ondi čaka ugodnejše prilike, da se tudi ona odpelje domov na dvorišče.

Na ličkanju se je zbralo vedno skoraj pol vasice, to je, kar je bilo bolj mladega, ker starejši so pač potrebovali počitka po napornem delu. Zvedelo se je hitro, da bode pri nas ličkanje. Če ni bilo drugega, skočil sem tudi jaz gori in doli po selu in pri vsaki hiši dejal:

»Hej, ali pridete? Pridite no, bode nas več in preje bomo dovršili. Obljubilo se jih je že več.

Nu, nekdo že pride, zakaj pa ne? Če bi sami domači ličkali, saj ne bi tega do zime dovršili. In zakaj ne bi jeden drugemu pomogli?»

Zmračilo se je in v zvoniku je zazvonilo k večerni molitvi. Kako milo se je glasil zvon lepega jesenskega večera, ko se je na nebu začelo prižigavati sto in sto lučic. Drugekrati smo se ob takem času spravljali k počitku, ali ko je bilo ličkanje, pa ne, takrat smo smeli tudi mi otročaji bolj dolgo čuti. In to nas je veselilo. Zdela se nam je, da se ličkanje ne bi moglo brez nas izvršiti.

Kmalu po zvonjenju so začeli prihajati pomagači iz sosesčine. Prišlo jih je navadno po več skupaj in ličkanje se je začelo. Včasih smo ličkali v veži, a ko so bile bolj tople noči, takrat tudi zunaj na dvorišču, kjer je bilo še bolj prijetno. Seli smo gori na one štroke, katerih je bila kar cela gora in delo se je začelo. Jedni so ličkali, drugi so vezali, tretji so nosili zvezane »klase« na pripravno mesto, da se ondi drugega dné obesijo in da se posuše. Veste, da je bilo prijetno in pripovedovanja in smeha dovelj. Dasi je bila tukaj zbrana največ mladina, vendar je prišel tudi kateri starejši, posebno pa kakova stara kumica, katera je imela vedno dovelj pripovedovati. Tudi uganjke smo uganjevali in si včasih dosti z njimi glave ubijali. Seveda je marsikateri

vedel odgovor, ali ohranil ga je za-se, mi smo pa ugibali to in ono, pravega pa le ni bilo. Pelo se je tudi, saj so nas mamica naučili obilo lepih pesni. To se lahko ume, da je potem delo hitro napredovalo in je skoraj marsikateri sedel ves v mehkeem ličkanju. Posebno nam otročajem ni dala razposajenost miru, porinil je kateri drugega v šali v ono ličkanje, da je bilo več smeha. Tudi oni lasje, kateri so se držali štroka, so se marsikateremu tako podali pod nosom; ali kaj, ker so mu zopet doli padli preje, nego jih je počel vihati!

Preje, kakor smo si mislili, zmanjkalo je štrokov. Kaj mislite, koliko in tako urnih rok, to nekaj napravi! Pospravili smo nekoliko ono ličkanje in znosili zvezane klase v kraj, in delo je bilo dovršeno. Takrat se je pa začul iz kuhinje materin glas, kateri je vabil tako prijazno:

»Stopite no malo v hišo, da se kaj okrepite, saj ste delali dovelj.« — Nekateri so se malo izgovarjali, češ, da je že kasno, da gredó domov, drugi so se zahvaljevali, češ, da niso ničesar potrebni — vendar nazadnje so šli le vsi v hišo. Mati so prinesli takrat na mizo veliko potico in vsak je dobil kos, kateri je tako teknil, da si je mnogi želel še drugega, katerega pa navadno ni več bilo. Bila je na mizi tudi steklenica z vinom ali jabolčnikom in kozarec je romal od rok do rok: »Na dobro zdravje!« Seveda pili so le starejši, mi otročaji smo se že zadovoljili tudi s potico, saj smo vedeli, da za goske ni seno. Ko sta bila krožnik in steklenica prazna, porazgubili so se tudi naši pomaganci, a ostali smo le domači. Precej kasno je že bilo, udje utrujeni, a trepalnice so se začele zapirati. Lepo je bilo na ličkanju, ali v postelji je bilo še lepše. Angeljček nas je zazibal v sladke sanje in v vasici je zavladal mir. Zvezdice na nebu so pa milo trepetale in gledale doli na mirno, tiho vasico, katera se je razprostirala doli pod njimi. Po težkem delu je vse sladko spalo; saj:

„Kdor dolžnosti svoje stri,
Sladko spi.“

Estera.

Neki nemški vasi je ravno šola minila; sivolasi veroučitelj je otročičem z velikim navdušenjem govoril o nebeškem veselju. Ginjenim otrokom kar lica žaré, radost jim sije iz očij, na obličju jim lahko čitamo: »Tudi mi bodemo pridni, da pridemo k ljubemu Zveličarju in k njegovim angeljem!«

Na velikem prostoru krog cerkve in šole kar mrgoli otrok, vse se suče in igra; le malo krdelce se jih je ločilo od drugih ter obstopilo osem- do desetletno deklico, katere lasje in oči kažejo, da je južnega pokolenja.

»Si li slišala, kaj so dejali gospod župnik?« pravi Tonček, živ deček rumenih kodrastih lās. — »Seveda sem slišala«, jokaje odvrne deklica. »O

kako mi je hudo, da so meni, ubogi židovski deklici, nebesa zaprta, kako rada bi bila kristijana! Jaz in moji dobri stariši gotovo nismo zakrivili tega, da so naši očetje križali vašega Gospoda. Da bi bil še na zemlji, jaz bi mu sledila kot njegova učenka!«

»Potolaži se, Estera!« dé Tonček, kateremu se deklica smili; »kar ni, se lahko še zgodi, mi vsi hočemo moliti za te!«

Tovariši se ločijo; Estera gré vsa zamišljena domov, kjer sta je oče in mati že dolgo čakala. Oba se prestrašita, ko zapazita, da je deklica objokana, ter povprašujeta, kaj je vzrok nje boli.

Prvič v življenju ima Estera tajnost, katere si ne upa materi odkriti. A skrbnemu materinemu očesu tudi ni odšlo, da se je deklica, katera je bila prej vedno tako vesela, za kratkega bivanja v tej vasi popolnoma predrugačila. Estera je bila nekako tuja med krščanskimi otroci; večkrat je čula, kako so jo zaničljivo imenovali židovsko deklico, kar je bilo pač neblago. Saj je Gospod prišel na zemljo, da otme in poišče, kar je zgubljenega; on je dobri pastir, ki išče zgubljeno ovco ter jo z veseljem na ramo zadene, ko jo je otel iz trnja grehov in nevere!

Otroci, kateri so Estero iz šole spremljali, so bili vsi dobri in so srčno želeli, da se pokristijani.

Ves dan so se pogovarjali o mali židovki; na večer se mala družba zopet zbere pod košato lipo pred cerkvijo. Tudi Estera pride: nevidna moč jo je gnala od doma med krščanske otroke, kateri so jo ljubili, in to je dobro delo ubogemu otroku.

»Estera! Dobra Estera!« jo kliče Tonček, »pridi k nam, da se bomo razgovarjali o tem, kar smo danes slišali v šoli. Le kdor je popolnoma čist, more v nebesa, rekli so med drugim gospod župnik. Kdor se pa po svetem krstu hudo pregreši in tako umrje, pride v pekel, in najmanjšega greha se mora prej očistiti v vicah, predno bo gledal Boga.«

»O, jaz bi po svetem krstu gotovo nič več ne grešila, ampak prosila bi Jezusa, da umrjem čista in nedolžna!« vsklikne Estera.

Čuj! Večerni zvon poje Marijin pozdrav; otroci hité v cerkev, kjer iskreno molijo angeljevo češčenje; Estera kleči med njimi, oči in roke proti nebu dvigajoč je podobna kerubu v molitvi. »Uboga Estera«, šepče Tonček, ko vstane, a hkrati zagleda krstni kamen. — »Oj!« vsklikne navdušeno, »kar takoj krstimo Estero, Marijca naj ji bo ime! Ali hočeš?« — »Da, jaz hočem!« — »Zdaj pa le urno, kajti cerkovnik bo kmalu zaklenil cerkev.« Mali apostol odpre krstni kamen ter izlije sveto vodo prerojenja čez srečno Estero, njegova sestra pa je krstna botrica. — Kako je pač nebeški Oče gledal ta prizor! Gotovo so se nebeški krilateci nevidno družili dobrim otrokom; zahajajoče solnce, katero jih je osvitlalo s svojimi žarki, bilo je slaba podoba onega sveta, ki je sedaj razsvitljeval dušo srečne Marijce.

Sveto dejanje je bilo dokončano. Otroci pokleknejo, vroča molitev puhti iz nedolžnih src, cerkev šteje jednega uda več!

Cerkovnik se približa ter se nekoliko prestraši, ko zagleda otroke tako pozno v cerkvi. »Otročiči, hitite domov«, pravi, »že se mrači!«

Otroci zapusté cerkev, seveda so šli takoj domov, a danes ni bilo spanja, radosti in veselja je bilo preveč.

»Zdaj si pa naša sestra«, dejali so poslovivši se od Marijce, »le dobro spančkaj, jutri se zopet vidimo v šoli!«

Marijca hiti proti domači koči; a ko vstopi, sliši stroge besede svoje matere: »Nepokorno dete! Kod hodiš tako dolgo? Jaz svoje Estere skoraj več ne poznam!«

»Odpustite, mama«, prosi deklica, »odslej bom zmiraj ob pravem času pri vas.« Židovka opazuje svoje dete; veselja žareči obraz na poprejšnji jok, to vse ji je čudno, neumljivo. Uboga žena niti slutila ni, da se je nebo spustilo v nje hišo, da angelj v nji prebiva! — Vsi gredó k počitku; očeta ta večer ni bilo doma; še le zjutraj se je imel vrniti domov.

Marijca je nekako dremala; a težko je sople in huda vročina jo je kuhala. Ko zjutraj mati stopi k postelji, da bi jo zbudila, se hudo prestraši uboga žena. Otrok je ne pozna, govori le o nebesih in angeljih. »Ester, moje dete, kaj ti je vendar?« pravi prestrašena mati; tudi domov prišli oče se ravno tako prestraši. Da je njiju hčerka bolna, hudo bolna, to sta spoznala oba, ali od kod ta bolezen?

Žid Levi, tako je bilo očetu ime, gré po zdravnika in sporoči tudi v šolo, da je njegova hčerka bolna.

Naši mali apostoli, ž njimi Tonček, so ravno pričakovali novokrščene součenke, ko jim njen oče pové, da ne more v šolo. »Kaj pa ji je?« so povpraševali, »kako smo se veselili, da se zopet vidimo v šoli.«

Po šoli se vsi napotijo proti židovski hiši, kjer je bil zdravnik ravno povedal, da za Marijco ni več rešenja, da bo komaj do večera živel. — Stariši jokajo in žalujejo po svojem otroku, in tovariši? Da, tudi oni žalujejo, vendar so ob enem polni tolažbe.

»Kolika sreča!« méni Tonček, »da smo jo včeraj krstili, danes bi tega ne mogli več in naša Marijca bi bila umrla v židovski veri, nebesa bi bila za njo na veke zaprta!«

»Morda je Boga prosila, da jo koj po sv. krstu k sebi vzame, in Bog jo je uslišal!« Tako je rekla tovarišica, ki je bila Marijci krstna botrica.

Danes ni igre, ni zabave: otroci so vedno krog nizke koče, v kateri se Marijca bori s smrtjo. — Le kdor je popolnoma čist, more v nebesa, in ona, ona je čista, nje oko zre proti nebu — nje duh je že tja gori zamaknjen.

V sobi je tiho, vedno bolj tiho, samo tužni zdihi ubogih starišev se slišijo, kajti Estera je njih jedini otrok, njih vse na svetu! Zdaj večerni zvon zapoje; včeraj ob tem času je bila prerojena v vodi in sv. Duhu, odprla so se ji nebesa, kamor se bo preselila še danes! Zadnji glasovi zvonov so odzveneli, Marijca se starišem sladko nasmeje, roke čez prsi v križ položi ter svojo nedolžno dušo izdihne šepetaje: »O lepa nebesa!«

Ko so otroci začuli glasni jok, stopijo v hišo, kjer vidijo Marijco mrtvo, a tako lepo, tako sladko se smejočo, kakor da bi hotela reči: »Oj, kako sem jaz srečna!« — Tako je ležala v židovski hiši kristijana na mrtvaškem odru, trebalo je objaviti, da je ta mrlič drag ud krščanske srenje. Tropič zvestih

prijatelj se napoti v župni dvorec, da tam naznani dogodek. — Častiti duhovnik sprejmejo otroke pristrčno, kakor jim je bilo že navada. Ko je Tonček jokajoč povedal, kar se je zgodilo od včeraj zjutraj — kako je Marijca umrla — povzdignejo sivi duhovnik roke in oči proti nebu in vsi ginjeni vskliknejo : »Srečni otroci! Za velike reči vas je Bog izvolil! S to dušo ste oteli tudi svojo lastno!«

Kmalu potem se napotijo častiti duhovnik sami proti hiši žalovanja. Z milimi besedami tolažijo globoko užaljene stariše, a glavna naloga je, razodeti jim, da se je njih dete pokristijanilo, da bodo Marijco nesli k pogrebu, a ne Estere.

Ta novica je osupnila stariše. »Vero naših očetov je zapustila«, toži Levi ter se bridko solzi. — »Potolažite se!« pravijo duhovnik, »preverjen sem, da bode še Bogá hvalili zato, da se je vaša hči pokristijanila, pri grobu vašega otroka bo tudi vam došlo zveličanje!«

Častiti duhovnik si še ogledajo v krstni nedolžnosti umrlo deklico, ter zapusté kočo, da ukrenejo, kar je treba za pokop.

Mladi prijatelji so prinesli mnogo raznovrstnih cvetic ter okinčali z njimi mrtvaški oder, tako da je Marijca ležala kakor v krasnem vrtu. Z mrtvaškim križem na prsih in z rožnim vencem okoli roke je kazala, da je umrla ne samo kot kristijana, temveč kot katoličanka.

Drugo jutro so zvonovi milo vabili vaščane, kam? K pogrebu ravnokar krščene kristijane. Ljudstvo je vrelo k pogrebu, belo oblečeni otroci so mile pesmi pevajoč spremljali svojo sestrice k zadnjemu počitku. — Na konci dolgega sprevoda je šel žid Levi s svojo ženo; kako jima je bilo pri sreč, ko so zasadili na grob njih hčerke križ, paganom nespamet, židom pohujšanje, kristijanom znamenje zveličanja? —

Komaj je pretkala prva travica gomilo blažene Marijce, ko je nekega dne župna cerkev nenavadno okrašena in polna pobožnega ljudstva. Kakšna slovesnost se danes obhaja v tej cerkvi? Stariši ljube Marijce bodo slovesno sprejeli zakrament prerojenja. — Prerokovanje častitega duhovnika se je izpolnilo, Marijca je prosila milega Boga, da njenim starišem podari predragi zaklad svete vere,

Milost božja ju je klicala, Levi in njegova žena sta slušala in našla zveličanje.

Marijce zveličana duša je bila izvestno pri sv. opraviilu navzoča ter pela z angelji betlehemsko hvalnico »Gloria in excelsis Deo«, katero sv. cerkev tolikrat ponavlja s praznično radostjo!

Židovska hiša je postala pobožna krščanska hiša, kajti spreobrnjenca sta Bogu iz celega srca služila ter slavila njegovo ljubeznivo previdnost.

Naša šola.

(Mladostni spomini; spisal Dobrávec.)

IV.

Se jedno o Ivaničevem Janku in Rogljevem Vladku!

Nekega dné po preteklih binkoštnih počitnicah smo poskusili srečo z račjim lovom. Bilo je v četrtek popoldne, naloge in druge sitnosti smo imeli že v redu, ko se je spomnil Vladko: pojdemo rake lovit. Voda ni bila več mrzla, a starišem smo morali obljubiti, da bomo lovili le tam, koder je plitvo, pa čevlje na ramo in hajdi! po trati naravnost k potoku, ki teče pod našo vasjo. Ivaničev se je nekam dolgo mudil na bregu. Vsi smo ga klicali za seboj v vodo in mu že kazali kleščarje, ki so nas grizli in ščipali, kjer so mogli doseči. Toda Janko je moral imeti drugačne muhe.

»Koliko stavim«, je rekel Vladku, »da bom potem prej obut kot ti?«

»I, kaj ti še ne pride na misel? Moji čevlji so lahki, dovolj veliki in tudi brez onih sitnih luknjic, kakor moraš ti pretikati vrvico in stikati in natezati, vozlati in stokati prej kot je kaj. Jaz ne stavim.«

»No, vendar za pest česenj jutri ob 10. uri.«

»Torej naj bo, pa vedi, da jih bom zibal jaz in ne ti. Sedaj pa brž v vodo, da mi podaš roko, sicer ne velja. Baličev Lojze je vjel že dva velika raka. Vsaj tolika sta kot berača Jeronima brezpetnik.«

Janko ni dosti poslušal o rakih, oprezno se je ozrl po čevljih na bregu, menda se je bal, da bi jih kdo ne pobral ali kaj, potem je še-le skočil v vodo in dejal: »velja!« Vladko mu je pritrtil, in vsi smo lovili, le Cerkovnikov Tonček je nabiral plen v veliko rdečo ruto ter bredel za nami.

Zazeblo nas je in skobacali smo na suho. Tonček je moral vpričo vseh razgrniti ruto po travi in prešteti rake, potem pa k čevljem, Baličev je stražil ujetnike.

»Ti«, pravi navihani Janko Vladku, »ali še veš, da sva stavila?«

»Vem«, reče mu ta in hiti natikati desni čevlj.

»Pa veš tudi, da rada zleze kača v obuvalo, kjer je gorko?«

Vladko se ni dosti zmenil za svarilo, marveč hitel tlačiti nogo še v drugi čevlj. Mislil si je menda: Tebi že kaže tako govoriti, ali češnje, češnje bodo pa le moje. Kar začuti v čevlju nekaj mrzlega — — —

»Kačo, kačo imam v čevlju! Pomagajte, pomagajte! Oh, če je gad in me ugrizne! Moj Bog, moj Bog!« Čevlja ni mogel več stresti z noge in valjal se je samega strahu po travi, da se nam je smilil vsem. Kaj naj začnemo? — Pogumnejša kakor: Baličev in Cerkovnikov sta stopila bližje ter molčé ugrabila, kaj bi, kako bi? Slednjič se jima pridruži še Janko, prime junaški za čevlj in veli Lojzetu: »Drži ga ti za nogo, da ga sezujeva!«

Kmalu je bil čevlj sezut, iz njega je pa skočila — mala zelena žaba, ki je prišla iz velikih stisk zopet na zlato svobodo. Vsi smo se zakrohotali kakor iz jednega grla, le Vladko je bil še bled od straha. Slednjič je pogledal Janka, zasmejal se z nami in mu rekel: »Čakaj, Janko, dobil si stavo,

pa po zvijači, ker si mi sam dejal žabo v čevelj, to vem. Čakaj, midva se že še pobotava.«

Janko stopi k njemu in reče: »Ne zameri, Vladko, nisem mislil, da ti bo tako hudo, tudi za češnje ne maram. Ménil sem, da otreseš čevelj prej, ko ga natakneš na nogo. Saj bi ti lahko prišel vanj tudi zajec, ne le žaba.«

Nihče se ni več oziral na te besede, saj smo bili prijatelji. Veseli smo se vrnili domov ter izročili rake Vladkovi materi za nekoliko drobiža.

Drugo nedeljo potem je bil gospoda Brneta god.

Oče Rogelj mu je hotel napraviti veselje s tem, da je skrivaj naučil Vladka, Janka in Baličevega Lojzeta po jedno pesem za voščilo. Učili so se, da je kar pokalo. Soboto zvečer je bila pri Rogljevih zadnja poskušnja. Vse se je sponeslo gladko. Dečki so se naučili menda prav dobro in tudi zapomnili so si, katere besede v voščilu treba posebno poudariti, kedaj treba nakloniti glavo in kedaj kreniti z roko ali očmi. Vsi so znali, najbolje pa Vladko. Oče župan jih je pohvalil in jim naročil, da se ne smejo naslednji dan kar nič prestrašiti. »Čemu tudi?« jim je rekel. »Človek, ki pride v hišo s poštenim namenom, želeč svojemu učitelju pokazati srčno hvaležnost za prejete dobre, pa bi se bal? To je nespametno.«

Zato so vsi trije mirno zaspali tisti večer.

Zjutraj pred veliko mašo so se opravili v praznično obleko in šli voščit. Baličev je imel govoriti prvi, za njim Vladko in slednjič Janko. Medpotoma je še podražil Vladko Ivaničevega, kako mu je utaknil oni dan žabo v čevelj, in vsi so se smijali.

»Saj menda nisi jezen zastran češenj, ker jih nisem maral. Vem, da si jih raje pozobal sam.«

»Jezem nisi, mu pomaga Lojze, dobro se ti pa vendar ne zdi.«

»Jezem nisem — pa Janko bo že videl, kakšno mu nakanim.«

Bili so pred šolo.

Sleherni dan so hodili čez prag in sleherni dan so bile stopinje lažje, kot danes. Bog vedi zakaj! Zdelo se jim je, da je danes vse bolj praznično in slovesno v teh prostorih. Drug drugega so plašno pogledavali, kdo bi prvi potrkal in pritisnil kljuko. Že tukaj se je zmešala vrsta: na mestu Lojzeta je odprl Janko.

Gospod Brne je menda že skozi okno opazil malo odposlanstvo naše šole in se odzval takoj po trkanju z močnim, nekoliko hreščečim glasom: »Notri!« Vsem trem je začelo srce po malem lezti v čevlje. No, pa to ni bilo najhuje.

V dolgi spalni suknji je stal poleg mize naš gospod učitelj. Pero za ušesom, jedno roko na mizi, drugo na stolu, prijazno oko uprto pa k vratom, kjer so stali naši znanci.

»Velepoštovani gospod učitelj!« tako je začel po prvem pozdravu Lojze in deklamoval svoje voščilo. Ura na steni se je sprožila in začela kukati. Janko in njegov tovariš sta štela; prav devetkrat je zakukala, tudi kanarček na oknu je začel cvrčati, da je šlo kar skozi ušesa. Lojze se ustavi. Tovariša

ga pogledata in vse tri je bilo sram. Menda sta ga zmotila ura in kanarček ter mu zmešala štrečno, da ni mogel naprej.

Sedaj se oglasi Vladko in lepo, gladko govori, a ne svojega voščila, marveč ono pesmico, katero bi imel povedati Ivaničev Janko. Navzlic vsi nesreči, ki je zadela Lojzeta, ni hotel popustiti svojega namena in hotel spraviti v zadrego Janka, da bi ne imel povedati ničesar. S tem bi se mu maščeval za žabo v čevlju.

Niso bile lepe te misli, zakaj maščevanje je greh.

Povedati vam hočem, moji mali bralci, samo še, kako se je to posrečilo Rogljevemu Vladku.

Ko je bil s pesmijo že blizu konca, stopi gospod Brne nekoliko korakov naprej, a Vladko zmeša svoje voščilo, da ni imelo več nobene zmisli, slednjič se ustavi, kakor prej Lojze. Menda ga je motila tudi slaba vest. Za prvo zadrego je torej prišla druga, in ker Janku ni kazalo iste stvari ponavljati za Vladkom, je bila prvima zadregama takoj družica tudi tretja. Kaj pa sedaj?

Janko se je ondaj ojunačil in rekel: »Veleštovani gospod učitelj! Prišli smo, da Vam voščimo v imenu naše šole srečo in blagoslov božji. Hoteli smo to izraziti drugače, pa —«

Gospod Brne je stopil k njim, prijel za desnice ter jih del in stisnil skupaj v svojo roko. Resnemu možu je oroselo oko.

»Ljubi moji učenci, vi sami ste meni najlepše voščilo. V vas samih vidim rasti, cveteti in zoreti svojo srečo. Upam, da se boste vedno tako vedli, da se mi ne skali ta sreča tudi v prihodnjosti. Torej le pogumno naprej!

Hvala vam za častitke! Sporočite svojim starišem najsrčnejši pozdrav. Z Bogom!«

Spoštljivo so se poslovili in odšli z olajšanim srcem.

»Janko nas je rešil!« vzdahne Lojze, ko so bili zopet sami.

»Janko, ne zameri!« reče Vladko in ga prime za ramo. »Ni bilo lepo, da sem te hotel osramotiti.«

»Velika sreča je«, je izpregovoril Janko; ki se je delal, kakor da ni slišal Vladkovih besed, »da sem se jaz tako srečno domislil onega voščila. Sosedov ded so me naučili in rekli, da res ni gosposki sestavljeno, vendar ugaja vsakomur.«

Tiho so se razšli.

S o n e t.

E vihra na besnečem morju hruje
In ladijo kot lahno perje meče,
V razsrjeno nebó čolnar proseče
Za pomoč k Stvarniku vzdihuje.

A kadar morje jezno spet miruje,
In vihre se poležejo grozeče,
Ko se obal brodarju zaleskeče:
Blažilen mir mu v srcu zakraljuje.

Tak mir zasije vselej tudi meni,
Ko pride čas nestrpno zaželeni,
Da se zročim naravi v mirno krilo.

V tihoto bajnopolno s celo silo
Blažeča me priroda vsa objame,
Skrbi moreče hipomo odvzame.

Angelar Zdénčan.

Jesenska.

Po gozdu listje rumeni,
Jesen oznanja bukev mlada.
Po listju vetrič tih šumi,
V strnišče vabi spet strnada.

S planin je že prignal pastir,
Osamljene stojijo koče;
Osamljen teče gorski vir —
Minulo je poletje vroče.

Selivk se zgrinja živi zbor,
Cvrčeč zapušča naše dole;
Jesen pa v nje z visokih gor
Senice vabi in sokole.

In travnik — ti nebeški prt,
Pretkan s cveticami poleti!
Sedaj cveticam si zaprt,
Ker ti jesensko solnce sveti.

A vendar ni še vseh cvetic
Ti pomorila mrzla rosa,
In ni posekla vseh glav
Veselih koscev ostra kosa.

Po té, mladina, hiti v gaj!
Mariji naj bo cvetna kita!
Saj vinotok in ljubki maj
Mariji cvetje vse delita.

A. O. Naum.

Deček in senica.

Kaj prepevaš tù, senica?
Kaj se vedno tu mudiš?
Odgovôri drobna ptica,
Kaj na jug ne poletiš?
Kaj tako te neki miče
Ta osojni, mirni gaj?
Kaj te vedno semkaj kliče,
Kaj v le-tá te vabi kraj?
Saj drugod je več živênja,
Lepši gaji so drugód,
Kjer nadlog ni in trpênja,
Kakoršno je često tod.“

„Dragi deček, deček mili,
Pusti mi ta mirni gaj,
Proč od mesta me ne sili,
Ki je meni rodni kraj.
Naj drugod živé veselo
In srečnejše nego tu,
Meni tožno bi se zdelo,
Ne imela bi miru.
V gnezdecu sem tu ležala,
Tu me mamka grela je,
Tu mi hrane je dajala,
Tu mi pesmi pela je.

Toraj, deček, dragi, mili,
Ne preganjaj me odtod,
Proč od doma me ne sili, —
Lepše zemlje ni nikod.“

„Modro govoriš, senica,
Zlate so besede té,
Kar si rekla, je resnica,
Kojo vcepim si v srce.
Tudi jaz sem rad na mesti,
Kjer mi sinil prvi dan,
Kjer so sestre, bratje zvesti —

Če je tudi reven stan.
Ti pa, drobna ptica mala,
Le veseli v gaji se,
Kjer si kljunček odpirala,
Ko si majhna bila še.
Jaz pa borne rojstne koče
Ne pozabim svoje dni,
Kjer mi biva ljubi oče,
Kjer še mamka mi živi.“

Soški.

LISTJE IN CVETJE.

Rešitev rebusa v 9. številki:

**Ako bi sirot ne bilo,
Žarko solnce ne bi svetilo.**

Prav so ga rešili: Anica Gantar, učenka na Catežu ob Savi; Julij Troha, tretješolec v Celju; Ivan Kosi, nadučitelj, Kancijanika Pirc, učiteljica, Štefko Kovačič in Mirko Kosi, učiteljščenika pri sv. Lenardu pri Vel. nedelji; Fran Gruđen, trgovec v Spod. Retju pri Laščah.

Uganka.

(Priobčil Gr. Gornik.)

Jed beseda prva znači,
Druga je izraz pijači;
Ako združiš pa obe,
Ptice s tem dobiš ime.

(Odgonetka uganke v prihodnjem listu.)

Kdo vé:

15. Zakaj se mnogi ptiči na jesen izselijo v južne kraje? in zakaj nekateri prej, drugi slej?

16. Zakaj so ptiči dobri vremenski predroki?

Odgovor na vprašanji v zadnjem listu:

13. Ako je v hudem mrazu megleno, pobeli se drevje in grmovje, kakor bi bilo z drobnim sladkorjem potreseno. To se imenuje »srež« ali »ivje«. Ivje je različno od slane. Slana nastane, kakor je bilo že pojasnjeno, vsled močnega ohlajenja površine; ivje pa nastane tedaj, če se v mrzli megli narejajo jako majhne ledene iglice, katere se oprijemljejo onih rečij,

s katerimi pridejo v dotiko, osobito vej in drugih v meglo štrlečih drobnjav.

14. »Natanko« se ne dá povedati ime in dom onega, kateri je prvi iznašel šivanko. Prve šivanke so rabili na Angleškem okrog l. 1545; iznašel jo je neki zamorec, ki je bil prišel s Španjskega. Ker pa ni hotel svoje skrivnosti nikomur razodeti, se je stvar zopet pozabila; l. 1566. je Elija Grosse zopet pričel izdelovanje šivank, ki se je v kratkem času povzdignilo in jelo širiti na razne strani. Manj rabne in neokretno šivanke so izdelovali v Nürnbergu že v začetku 14. stoletja. Neke vrste šivanke pa so imeli že v starodavnih časih, saj Kristus sam uči, da gré lažje kamela skozi šivankino uho, kakor bogatin v nebesa.

Nove knjige in listi.

1. Navod o snovanji in peslovanji slovenskih posojilnic. Spisal Ivan Lapajne, šolski ravnatelj v Krškem. V Celju. 1895. — Knjiga opisuje obširno in večstransko označeni predmet, o katerem se seveda naš list ne more posebej razgovarjati, a je času posebno primeren in torej delo jako priporočljivo.

2. Knjižnica za mladino. Osmi snopič: Ant. Martina Slomška spisi zbrani za mladino. I. Pesmi. 1. Snopič za srednjo stopnjo uredil dr. Janko Bezjak. Da je znal nepozabni škof Slomšek mojstersko pisati za ljudstvo in mladino, tega ni treba nobenemu ocnjevatelju še posebej zatrjevati. Vendar se nam zdi nekoliko odveč, da se kar na treh krajih skoro hkrati izdajajo njegova dela. Seveda priročimo malim tako berilo.

→ Rebus. ←

(Priobčil F. Stegnar.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtece“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Upravništvo „Vrtece“, sv. Petra cesta št. 6. — Uredništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik **Ant. Kržišč.** — Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.